

8^e JAARGANG

NUMMER 3

MAART 1972

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

MASSA
1930
1931

DAAD EN GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

H E E F T   M O S K O U   W E R K E L I J K   A F G E R E K E N D

M E T   P A U L   D E   G R O O T   ?

HET IS ONS OPGEVALLEN, dat de beschouwingen, die diverse bladen gewijd hebben aan de "kritiek", die in Moskou is uitgeoefend op de Nederlandse bolsjewiekenleider Paul de Groot, uitermate ón-kritisch zijn geweest. Zeker, het is aan de vier bladen die wij onder ogen kregen 1) niet ontgaan, dat de Russische beschuldigingen aan het adres van De Groot erg láát zijn gekomen en alle vier zien ze 'n verband tussen het tijdstip waarop ze zijn gepubliceerd en het in mei te houden congres van de C.P.N. Maar bij die vrij voor de hand liggende constructie blijft het. In "Het Parool" verwijst "een medewerker" die het onderwerp behandelt, weliswaar naar het bekende gezegde van "de pot verwijt de ketel dat hij zwart ziet", maar dat staat natuurlijk allerminst gelijk met een k r i t i s c h e analyse. Integendeel! De zin van een dergelijke opmerking kan slechts deze zijn, dat Moskou geen enkel recht heeft tot het uiten van deze beschuldigingen, hoe juist ze op zichzelf ook zijn. De vraag echter, waar het bij het vernemen ervan allereerst om gaat is, of de kritiek j u i s t i s e n z o n e e , waaruit dan die onjuistheid te verklaren valt. Dat zijn vragen, waaraan ook Igor Cornelissen in "Vrij Nederland" niet is toegekomen. Hij stelt het zo, dat Moskou met Paul de Groot zou hebben afgerekend. Naar onze mening echter is de bewuste kritiek op Paul de Groot wél een - uiteraard met politieke bedoelingen ondernomen - poging hem kapot te maken met precies dezelfde methode waarmee Paul de Groot zélf herhaaldelijk politieke tegenstanders of rivalen kapot heeft trachten te maken, maar géén werkelijke "afrekening".

Wie in zijn krant iets over de Russische aanval op 't ere-lid van het C.P.N.-bestuur heeft gelezen, weet dat hij gelanceerd is in het Russische tijdschrift "Vraagstukken van de geschiedenis" door A.P. Dimitrijev en mevrouw K.K. Sjirinja onder de titel "In strijd met de historische waarheid". Die titel heeft, niet uitsluitend, maar wel voor een belangrijk deel, betrekking op datgene wat Paul de Groot in zijn in de jaren '60 te boek gestelde herinneringen heeft opgemerkt o.a. over de politiek van de vroegere Komintern en over zijn eigen politieke rol in zijn partij. Onze opvatting is, dat Paul de Groot in zijn herinneringen 2) met de waarheid voortdurend op uiterst gespannen voet staat, maar dat Dimitrijev en Sjirinja dat al evenzeer doen.

Paul de Groot wijdde destijds in zijn memoires o.a. aandacht aan het zevende wereldcongres van de Komintern in 1935, waarop de koers voor de zoveelste keer weer eens werd omgegooid, met het resultaat, dat de sociaaldemocratie niet langer voor "sociaal-fascistisch" werd uitgekreten en zij inplaats daarvan werd uitgenodigd tot samenwerking met Moskou in 't kader van de "eenheidsfrontpolitiek". Daarbij stelde Paul de Groot dat deze politieke lijn de Komintern werd afgedwongen door "de massa's".

Dimitrije en Sjirinja betwisten dat met het argument, dat de Franse C.P. 'n dergelijke politiek al in 1934 propageerde, waaraan zij dan toevoegen, dat die politiek van de Franse partij krachtig gesteund en voorbereid was door de Executieve van de Komintern. Met andere woorden, de feitelijke gang van zaken, aldus de beide Russische auteurs, is precies omgekeerd aan de schildering van De Groot. Tot hem richten zij bovendien het verwijt, dat hij, toen de Komintern eenmaal was omgezwinkt, met die zwenking grote moeite had en dat hij eind 1935 nog allerminst met de eenheidsfrontpolitiek in de pas liep.

Nu is de bewering van Paul de Groot, dat de zogenaamde "eenheidsfrontpolitiek" door "de massa's" zou zijn afgedwongen ronduit flauwe kul. Aan de massa's heeft Moskou zich nog nimmer iets gelegen laten liggen, evenmin als trouwens De Groot zelf. Met de beweringen van Dimitrije en Sjirinja echter is het niet veel beter gesteld. Inderdaad is het waar, dat er in de loop van 1934 in Frankrijk een samenwerking tot stand kwam tussen de sociaaldemocraten en de bolsjewiki. De betreffende partijen sloten een vriendschapspact, dat echter niet door de Komintern was gesuggereerd, maar door Jean Zyromski, de secretaris van de Franse sociaaldemocratie in het departement van de Seine. Sterker nog: in de dagen dat dit pact werd voorbereid, in de maanden, die direct aan de totstandkoming ervan voorafgingen, huldigde de Komintern nog altijd de theorie van het sociaal-fascisme en was er van de latere "eenheidsfrontpolitiek" nog volstrekt geen sprake.

Op 20 februari 1934 - de beide Franse partijen zijn dan al bezig de voelhorrens naar elkander uit te steken - publiceert de in Bazel verschijnende "Rundschau", een der organen van de Komintern, de tekst van een rede die Manuilski enkele dagen tevoren in het EKKI, het Executief Komitee van de Kommunistische Internationale heeft gehouden. In die rede schildert Manuilski de sociaaldemocratische 2e Internationale als "de voornaamste steunpilaar van de wereldreactie" en hij wijst er nadrukkelijk op, dat "de sociaaldemocratie op dezelfde bodem staat als het fascisme" ("Rundschau", 3e jrg. no. 16, blz. 584, 2e kolom).

In het 14-daagse tijdschrift "Die Kommunistische Internationale", uitgegeven door het EKKI, wordt gedurende een groot deel van het jaar 1934 nog de theorie van het "sociaal-fascisme" gehuldigd. In het nummer van 20 januari staat een artikel van de Komintern-medewerker W. Knorin afgedrukt, getiteld: "Fascisme, sociaaldemocratie en kommunisten", waarin de term "sociaal-fascisten" ijverig wordt gehanteerd en waarin de sociaaldemocratie "de hulp van het fascisme" wordt genoemd ("Die Kommunistische Internationale", 1934, Heft 2, blz. 175).

Op 20 maart publiceert hetzelfde officiële orgaan van de Kominternleiding een beschouwing over recente gebeurtenissen in Frankrijk, waarin het heet dat "de massa's dag in, dag uit tot acties tegen de bourgeoisie en tegen de sociaal-fascisten moeten worden opgeroepen" (Heft 6, blz. 558).

In hetzelfde jaar 1934 publiceert de in Moskou vertoevende Duitse bolsjewiek Fritz Heckert een brochure onder de titel: "Is de sociaaldemocratie nog de belangrijke sociale steunpilaar voor de bourgeoisie?" Zijn antwoord luidt: "Jazeker. Het feit dat óók de sociaaldemocratie door Hitler wordt vervolgd mag ons de door haar gespeelde rol niet doen vergeten!" Hij vermijdt het woord "sociaal-fascisme", verder is er niets veranderd. De "eenheidsfrontpolitiek" is kennelijk nog

niet aan de horizon verrezen. Het geschrift wordt warm door Moskou aanbevolen.

Het zou niet moeilijk vallen op die wijze door te gaan. De historische documenten spreken een héél andere taal dan Dimitrijev en Sjirinja! Hun bewering, dat Paul de Groot en de C.P.N. zich niet dan met moeite tot de "eenheidsfrontpolitiek" bekeerden vindt weinig steun in de beschouwingen, die het toenmalige dagblad van de C.P.N. - "De Tribune" - destijds in zijn kolommen opnam. Terwille van de plaatsruimte volstaan wij met een enkel citaat uit "De Tribune" van 14 augustus 1934. In het binnenlands overzicht van die dag (pag. 2) wordt er gewag van gemaakt, dat ook de Hollandse C.P. zich tot de sociaaldemocratie gewend heeft met het voorstel om tot eenheid van aktie te komen. Ziedaar het begin van een koersverlegging die de C.P.N. niet eerder, maar ook niet later dan de zusterpartijen elders heeft ondernomen.

De Groot, aldus het betoog van zijn huidige Russische critici, heeft het in zijn memoires ten onrechte doen voorkomen alsof de Komintern-politiek in de jaren '30 alleen maar met het Russische staatsbelang rekening hield en daarom in strijd was met de belangen van de meeste C.P.'s buiten Rusland. Daartegen betogen die Russische critici dan dat het juist omgekeerd De Groot is geweest, die de samenwerking van kommunisten en sociaaldemocraten lange tijd heeft belemmerd. Hij, zo roepen zij uit, heeft in 1934/'35 nog van sociaal-fascisten gesproken toen de Komintern al tot een nieuwe lijn ten opzichte van de sociaaldemocratie had besloten. Het onwaarachtige van de laatste bewering hebben wij hierboven al aangetoond, dat waar het ons om te doen is echter hebben wij daarmee alleen nog maar benaderd.

De Groot's karakteristiek van de Komintern-politiek namelijk is een halve waarheid, die als zodanig uiteraard tegelijk een halve leugen is. Niet slechts in de jaren '30 was de Komintern-politiek op het Russische staatsbelang gericht, zij is daar al t i j d op gericht geweest, van de oprichting der 3e Internationale af, tot aan het ogenblik, dat zij - al wederom in het Russische staatsbelang - werd opgeheven. Reeds in een van haar eerste documenten verkondigde de Kommunistische Internationale dat zij "de zaak van Sowjet-Rusland tot haar eigen zaak had gemaakt" 3). Dat vormt de verklaring voor het zig-zag-beleid dat zij van meet af aan heeft gevoerd. Bij dat politiek laveren is niet alleen in het midden van de jaren '30, maar ook eerder al, telkens dán in de richting van de sociaaldemocratie gevaren wanneer de interessen van Moskou dat vereisten.

Zo was het bijvoorbeeld in het begin van de jaren '20 toen het nieuwe Rusland eerst in Rapallo, later in Genua en Den Haag, betrekkingen met het westerse kapitalisme aanknoopte. In Moskou werd op het vierde Komintern-kongres óók voor militaire bondgenootschappen met kapitalistische landen gepleit 4). De "eenheidsfrontpolitiek" vierde hoogtij. In Sachsen en in Thüringen leidde zij tot de komedie van de zogenaamde "arbeidersregering". In Nederland verklaarde wijlen de bolsjewistische voorman David Wijnkoop - en met recht - dat "bolsjewisme en sociaaldemocratie beiden stoelen op dezelfde wortel des geloofs".

De "eenheidsfrontpolitiek" van de jaren '30 heeft precies dezelfde materiële basis als die van de jaren '20: het Russische staatsbelang. Zij vormt - volstrekt anders dan Dimitrijev en Sjirinja betogen - géén bewijs ervoor, dat door de Komintern n i e t op het politiek kompas van de Russische staat werd gevaren. Zij illustreert integendeel dat feit op een treffende manier.

De economische crisis die destijds heerste verscherpte de tegenstellingen tussen de Duitse en de Franse bourgeoisie, terwijl het Franse en het Russische kapitalisme steeds meer gemeenschappelijke interessen kregen. Het eerste bleek o.a. uit de opzegging - door de Franse regering op 17 januari 1934 - van het Frans-Duitse handelsverdrag van 1927 en uit een beperking van de Franse invoer in het toenmalige Duitsland door de Duitse regering op 19 januari 1934. Het tweede kwam

tot uiting in het Frans-Russische handelsverdrag van 19 januari 1934. Met krachtige steun van Frankrijk en diens Londense gezant Corbin, die ijverig hielp de bezwaren van Groot-Brittannië uit de weg te ruimen 5) werd Rusland lid van de Geneefse Volkenbond. Tenslotte sloot Rusland op 2 mei 1935 met Frankrijk een militair verdrag. Wilde het enige waarde hebben, wilde ook de Russische Volkenbondspolitik zinvol zijn, dan mocht de economisch-militaire kracht van Frankrijk, later ook die van eventuele andere Russische bondgenoten, niet door binnenlandse tegenstellingen verzwakt worden. Er diende "godsvrede" tussen kapitaal en arbeid te worden gesloten. Dat is de achtergrond van de "eenheidsfrontpolitiek", die alweer in het Russische staatsbelang, in minder dan geen tijd tot een "volksfrontpolitiek" werd uitgebreid. De betekenis van een dergelijk "volksfront" wordt wellicht het duidelijkst geïllustreerd door een open brief aan Eduard Daladier en 't kongres van zijn radicale partij, die op 18 oktober 1936 werd afgedrukt in 't dagblad "l'Humanité" van de Franse C.P. Daarin leest men:

"Evenals gij meneer Daladier achten wij de openbare orde onmisbaar. Omdat zij natuurlijk niet te denken is buiten eerbied voor de wet zijn wij er zeker van, dat wij volledig in overeenstemming met u handelen, indien wij eisen, dat de wetten door iedereen geëerbiedigd worden, evenals moet geschieden met de particuliere eigendom, de vrucht van arbeid en spaarzaamheid."

Men kan deze brief ronduit 'n kapitalistische geloofsbelijdenis noemen, analoog de "volksfrontpolitiek" als: een steunen van de bestaande orde, karakteriseren. Dat zij dáárop neerkwam bleek ook héél duidelijk in Spanje, waar de bolsjewieken de sociaaldemocraat Caballero en de burgerlijke radicaal Negrin steunden en zich fél verzetten tegen alles, wat ook maar enigszins de revolutionaire krachten van de C.N.T. versterken kon. Maar een dergelijke karakteristiek ontbreekt zowel bij Paul de Groot als bij Dimitrijev en Sjirinja. Wat Paul de Groot beweert heeft in feite deze strekking, dat gedurende de zogenaamde "derde periode" van de Komintern 't Russische staatsbelang een wending verhinderde naar een politieke lijn die de hervatting zou zijn van een revolutionaire traditie. Deze zogenaamde betekenis van de "wending" wordt door zijn Russische critici niet betwist. Zij betwisten slechts zijn oordeel over de "derde periode" van 1928-1935 en voegen er aan toe, dat juist De Groot de betekenis van de nieuwe lijn aanvankelijk niet begrepen heeft. Inplaats van de verlakkerij van De Groot te ontmaskeren passen integendeel Dimitrijev en Sjirinja precies dezelfde verlakkerij toe, omdat zij beiden dezelfde ideologische bakermat als hij hebben, wat ook de wederzijdse tegenstellingen mogen zijn. Zelfs daar waar Paul de Groot van hun "manoeuvres" spreekt, verwijt hij de bolsjewistische machthebbers niet, dat zij de arbeiders al t i j d al zand in de ogen hebben gestrooid. Die beschuldiging treft men omgekeerd al evenmin aan bij al hetgeen Dimitrijev en Sjirinja aan Paul de Groot verwijten.

+ +
+

DE VOORNAAMSTE reden om Paul de Groot te critiseren is voor zijn Russische critici diens - in zijn boek over de 30-er jaren uitgesproken - conclusie, dat de bolsjewistische partijen in de Westeuropese landen zich onafhankelijker van Moskou (en van alle overige staatskapitalistische landen) moeten opstellen en grotere bewegingsvrijheid dienen te genieten. Wij geven De Groots conclusie weer in onze eigen bewoordingen. De term "staatskapitalistische landen" - ter aanduiding van de Oostblok-staten of staten met soortgelijke regiems - treft men bij hém uiteraard niet aan. Net als Dimitrijev en Sjirinja immers tracht hij de staatskapita-

listische frambozenlimonade voor de rode wijn van het socialisme te verkopen en hij heeft er nog nooit ook maar één ogenblik over gepeinsd die handel op te geven. Hij meent slechts dat de verkoop wat gemakkelijker zal gaan, wanneer onder bepaalde omstandigheden de flessen voorzien zouden worden van een ander etiket.

De gedachte, dat zij beter een andere inhoud en daarmee dan natuurlijk ook een andere vorm zouden kunnen krijgen, de zienswijze, dat socialisme géén staatskapitalisme, niet de zaak van een partijcentrale, maar van de massa's zelf is, kwam bij Paul de Groot nimmer op en kón bij hem als bolsjewistisch partijman niet opkomen. Voor zover hij het Kremlin van misleiding beschuldigt - wat letterlijk het geval is wanneer hij over de tijd van het bondgenootschap tussen Stalin en Hitler komt te spreken - bedoelt hij daarmee slechts een bijkomstige en ondergeschikte misleiding, geenszins een van fundamenteel karakter. Dat de ex-wijnhandelaar Joachim von Ribbentrop in de jaren '30 een bruin drankje als "socialistische wijn" aan de man trachtte te brengen, stempelt hem voor Paul de Groot - achteraf dan - niet tot een man, met wie, gelijk Molotof deed, wel een verdrag kon worden gesloten, ook al heeft De Groot op zichzelf niets tegen het gebruik van valse etiketten. Het is ver van hem het ene bedrog met het andere in verband te brengen; hij tracht allerm minst het Russisch-Duitse non-agressiepact van augustus 1939 en het vriendschapsverdrag tussen beide staten van september van hetzelfde jaar uit hun wederzijdse maatschappijverhoudingen te verklaren.

Dimitrijev en Sjirinja doen dat ook niet. Zij hebben dit met Paul de Groot gemeen, dat ook door hen over de staatskapitalistische frambozenlimonade in alle talen wordt gezwegen. Om het etiket gaat het ook hen en aangezien Paul de Groot zijn twijfel aan de waarde van het traditionele etiket met een verwijzing naar de periode van het Hitler-Stalinpact gemotiveerd heeft, menen zij niet beter te kunnen doen dan de staf te breken over de politiek, die Paul de Groot en de CPN in die tijd hebben gevoerd. Wát echter Paul de Groot destijds ook moge hebben gedacht, praktisch is er geen sprake van geweest, dat hij het "etiket" in die dagen al zou hebben trachten te wijzigen. Trouw aan Moskou door dik en dun heeft hij zich na september 1939 niet slechts schuldig gemaakt aan de bolsjewistische misleiding in het algemeen, maar óók aan de bijzondere misleiding die met het Duits-Russische verdrag samenhangt.

Dimitrijev en Sjirinja heffen tegen Paul de Groot bestraffend de vinger op vanwege het door hem geschreven of onder zijn verantwoordelijkheid verschenen artikel in het CPN-tijdschrift "Politiek en Cultuur" van juni 1940, waarin tot een "correcte" houding tegenover de Duitsers werd opgeroepen. Zij constateren in dat verband, dat "in de eerste weken van de bezetting bij sommige leiders van de CPN klaarblijkelijk geen duidelijke opvatting bestond over de lijn die er gevolgd moest worden". Afgezien daarvan, dat het niet om een bezetting zonder meer ging, maar om een bezetting door een mogendheid waarmee het Kremlin ten nauwste was verbonden, Paul de Groot stond met zijn houding allerm minst alleen. In Rusland zelf was tussen augustus '39 en 22 juni '41 de houding der autoriteiten ten opzichte van Duitsland nog vele malen "correcter" dan waar ook. In Frankrijk - het ontneemt aan de politiek van De Groot c.s. elk toevallig karakter - trad de C.P. op zolstrekt eendere wijze op. De "Humanité" van 4 juli 1940 verheugde zich over een vriendschappelijke omgang tussen Parijse arbeiders en Duitse soldaten. Dat die vreugde nietste maken had met een internationalisme, dat zich boven de oorlogvoerende partijen plaatste, bleek enkele weken later, toen de Franse C.P. een brochure ging verbreiden, waarin niet slechts Frans-Duitse samenwerking werd aanbevolen, maar ook werd opgemerkt, dat het bestaan van een nationaal-socialistisch bewind in Duitsland géén obstakel tussen beide landen behoefde te vormen 6).

De bewijskracht van dergelijke feiten trachten Dimitrijev en Sjirinja af te

zwakken door melding te maken van directieven die de Komintern op 8 juni 1940 - via de radioverbinding met Daan Gouloze - aan de CPN zou hebben verzonden aangaande de organisatie van de strijd onder de bezetting. Daarin zou sprake zijn geweest van de vorming van een volksfront, de organisatie van de strijd tegen de uitplundering en de bescherming van de partijkaders. De vermelding, dat wil zeggen de wijze waarop die directieven door hen worden weergegeven en geïnterpreteerd, past precies in hun redenering, dat de Komintern een politiek voerde, die van de Russische staatspolitiek scherp moet worden onderscheiden. Met het Duits-Russische pact, zo kan men het betoog van de beide Russen beknopt weergeven, had de CPN niets te maken, alleen maar met de Komintern.

Nu hebben wij hierboven al via een combinatie van feiten en documenten trachten aan te tonen, dat de politiek van de Komintern en de Russische staatspolitiek wel degelijk parallel liepen. De volstreekte ontkenning daarvan door de Kominternleiders zelf vormt volstrekt geen bewijs van het tegendeel, omdat een dergelijke bewering juist in het belang is van de Russische staatspolitiek. Het zal duidelijk zijn, dat men, al naar gelang ervan of de Kominternpolitiek als afhankelijk of als onafhankelijk wordt gezien van de Russische diplomatie, tot verschillende opvattingen moet komen over de oorzaken, die hebben geleid tot de opheffing van de Komintern in mei 1943. Interessant voor ons is het hier om aandacht te schenken aan de opvattingen, die daaromtrent door ingewijden in de Kominternpolitiek zelf verkondigd zijn, ingewijden wel te verstaan, die evenals Dimitrijev en Sjirinja, op een volstrekt onafhankelijkheid van de Komintern sterk de nadruk leggen. De ware reden voor haar opheffing, zo werd van die kant betoogd, was daarin gelegen, dat zij zich had overleefd, dat zij ongeschikt was gebleken voor de taak die zij zich gesteld had, mede omdat de taken der communisten in de verschillende landen niet precies dezelfde waren en het onmogelijk was gebleken haar algemene politiek bij elk van die taken aan te passen. Een alomvattende organisatie als de Komintern, zo werd er gezegd, maakte het de diverse communistische partijen moeilijk zelf nieuwe politieke vormen te vinden.

In het communiqué, waarmee de opheffing der Komintern bekend werd gemaakt, heette het onder meer letterlijk: "de secties van de Kommunistische Internationale worden bevrijd van de verplichtingen, die voortvloeiden uit het statuut en de besluiten van de Komintern.... rekening houdend met hun groei en hun politieke rijpheid in de verschillende landen..." Het besluit was ondertekend door Gottwald, Dimitroff, Sjdanow, Korolow, Kuusinen, Manuilski, Marty, Pieck, Koplenig, Thorez, Florin en Ercoli (d.w.z. Togliatti).

Met andere woorden: de (grotere) onafhankelijkheid der CP's, waarvoor Paul de Groot omtrent de jaren '60 voorzichtig pleitte en op grond waarvan hem door Dimitrijev en Sjirinja afwijking van de Kominternkoers, oftewel een aanval op de gedachte van het "proletarisch internationalisme" en bijgevolg "nationalisme" verweten wordt, is niets anders dan de twintig jaar tevoren officieel geproclameerde koers, waartoe besloten werd door de nadrukkelijk tot onafhankelijke beslissingen in staat verklaarde Komintern zélf. Om het nog op een andere manier te zeggen: Is men bereid de redenering van Dimitrijev en Sjirinja te volgen tot in alle konsekventies, dan is één van de konsekventies, dat hun slag tegen Paul de Groot niets anders dan een slag in de lucht is. En dat geenszins, omdat aan Paul de Groot geen slag ware toe te brengen, maar vanwege het feit, dat Dimitrijev en Sjirinja als bolsjewieken daartoe niet in staat zijn.

=====

HEBT U REEDS UW FINANCIËLE BIJDRAGE OVERGEMAAKT? ZO NIET, DOE HET DAN METEEN .

=====

W A T D E B O N D E N N I E T K U N N E N ,
K U N N E N D E A R B E I D E R S W E L

WAT DE BONDEN niet kunnen, dat kunnen de arbeiders wél! Dat is de belangrijkste les van het jongste conflict in de metaalindustrie. Nadat Arie Groenevelt, de voorzitter van de Industriebond NVV, op een vergadering in Utrecht dreigend zijn vuist naar het ondernemersdom had opgeheven, gebeurde er drie weken lang totaal niets. Er werden wel stakingen en met name prikacties in bepaalde, niet nader aangeduide, bedrijven a a n g e k o n d i g d , maar men hoorde of zag er niets van. Dat de ondernemers zich voor een tegenslag gereed maakten, was iets dat zij niet geheim hielden. Men kon het in alle kranten lezen. De Industriebond NVV liet ze rustig hun gang gaan. Een kind kan begrijpen, dat je een vijand beter aan kunt vallen éér hij voor het gevecht gereed is dan daarna. De Industriebond NVV handelde niet volgens dat principe. Het ontbrak niet aan wóórden maar de daden bleven uit. Dat de bond, die altijd beweert de staking als "het uiterste wapen" te beschouwen, daarom aarzelde, omdat zij dat zogenaamde "uiterste wapen" eigenlijk liever niet hanteert, werd ieder duidelijk.

Het werd tevens duidelijk, óók aan de bondsbestuurders, dat de arbeiders ongeduldig werden. Op een vergadering in de Rotterdamse Doelen stelde een bondslid de vraag, wanneer of hij nu eindelijk kon gaan staken. Hij was niet de enige die nu wel eens actie wilde zien. Groenevelt, die in Utrecht een donderend "ja" gehoord had toen hij aan duizenden kaderleden vroeg of zij bereid waren om "de barricade" op te gaan, werd zich ervan bewust, dat de metaalarbeiders wel eens zónder hem en buiten de bond om de barricade zouden kunnen gaan bestijgen. Dat zou een herhaling van "Rotterdam" hebben betekend. Dat vooruitzicht was voor de bond en ook voor de vakbeweging in haar geheel al even weinig aantrekkelijk als het hanteren van het stakingswapen.

In die voor de bond kritieke situatie werd een stap ondernomen, die Arie Groenevelt zelf in Utrecht "onverstandig" had genoemd. Toen hem dáár door een tv-verslaggever werd gevraagd bij wélke bedrijven de voorpostengevechten zouden worden geleverd, met andere woorden, toen hem gevraagd werd bij welke bedrijven de acties zouden starten, zei hij, dat het beter was om niets daarover los te laten. Twee en een halve week later werd het krijgsplan van de Industriebond NVV publiek gemaakt nog voor er, om zo te zeggen, ook nog maar een schot was gelost. Bij het Rijn-Schelde-Verolme-concern, zo vernam men, zou de strijd los barsten. Niet direct, maar over driemaal 24 uur. Aan de directies werd een ultimatum gesteld, dat ze binnen dat tijdsbestek met de bond tot een akkoord over de c.a.o. moesten komen. Zo niet, dan zou het menens worden.

De werkgevers, die hún "veldtochtsplan" inmiddels wel gereed hadden, waren niet zo dom de aangekondigde aanval werkeloos af te wachten. Ze gingen onmiddellijk tot tegenactie over. Nog eer het ultimatum afliep diende voor de president van de Amsterdamse rechtbank mr. U.W.H. Stheeman het kort geding dat de ondernemers tegen de bond aanhangig hadden gemaakt. Die besliste ten gunste van de werkgevers. De aangekondigde staking werd verboden. Elke overtreding van dat verbod - door het ontketenen, uitlokken of bevorderen van een staking of andere "desorganiserende" acties - zou de bond op een miljoen gulden per dag komen te staan.

"WIK", het orgaan van de Industriebond NVV, schreef op 9 februari: "Wellicht denkt de president van de Amsterdamse rechtbank de werkgevers te hebben geholpen, maar zijn vonnis lost niets op." Maar is dat nu wel zo? De uitspraak van mr. Stheeman ten gunste van de werkgevers loste in elk geval met één slag alle

moeilijkheden van de Industriebond NVV op. Zoals de schrijver van een klein ingezonden stukje in "De Volkskrant" van 5 februari het uitdrukte: "Een rechterlijke uitspraak maakte een einde aan het gebrul van de leeuw." Inzender voegde aan die woorden nog het een en ander toe. De Industriebond NVV, zo schreef hij, "wist dat die uitspraak komen zou; die stond bij voorbaat vast." Hij herinnerde - zelf wellicht PTT-man - ook aan de actie van de PTT-bestellers in december 1970. Daarbij, constateerde hij, "is het net zo gegaan. Juist toen het iets begon te worden lieten de bonden het afweten."

Inzender zou naast die PTT-bestellersactie nog vele andere acties als voorbeeld hebben kunnen aanhalen. Hij herinnerde aan een ervaring, die heus niet alleen de PTT-jongens hebben opgedaan. Al vele tientallen jaren lang bespeuren de arbeiders, dat als het op s t r i j d aankomt, zij niet op de bonden moeten rekenen. De vraag hoe of dat komt is niet zo moeilijk te beantwoorden. De bonden zijn rechtspersoonlijkheid bezittende organisaties, die zich ermee bezig houden in de bestaande maatschappij een zo goed mogelijke samenwerking tot stand te brengen tussen werkgevers en werknemers. Zij vervullen daarmee een maatschappelijke functie, die onmisbaar is voor een ongestoord verloop van het kapitalistische productieproces. Als gevolg van die functie zijn zij met de bestaande maatschappelijke orde nauw verbonden. De arbeiders zijn dat niet. Dat is het verschil tussen de arbeiders en de bonden. Zolang er niets aan de knikker is valt dat verschil niet duidelijk op, doordat de bonden het doen voorkomen alsof zij het belang van de arbeiders nehartigen. Dat hoort bij hun functie; het hoort bij 't spel van de conferentietafel. Maar als het spel plotseling ophoudt en het ernst wordt komt het verschil tussen de bonden en de arbeiders in alle scherpste voor de dag.

Voor de bonden is dat een hoogst onaangename situatie, omdat er een gevaar uit voortvloeit voor de bond zelf. De vakbeweging vervult een bepaalde rol: zij heeft te streven naar vrede tussen kapitaal en arbeid. Bij die rol behoort een bepaald masker: zij moet de schijn wekken, dat zij de arbeiders vertegenwoordigt. Als het masker valt kan zij haar rol niet meer vervullen. Vandaar dat de vakbeweging er op uit is de schijn zo lang mogelijk te handhaven. Wat zij bovenal vreest is de ontmaskering. Die vrees vormt de verklaring voor de schijnbaar radicale positie die zij somtijds kiest. Zij moet wel. De vakbeweging kan niet altijd handjeplak met de ondernemers spelen zonder het vertrouwen van de arbeiders te verliezen en als zij het vertrouwen van de arbeiders verliest kan zij geen handjeplak meer met de ondernemers spelen. Haar weinig benijdenswaardige positie is deze, dat zij, om een rustige voortgang der kapitalistische produktie te verzekeren af en toe net moet doen of zij bereid is die produktie te verstoren. Zij moet om de klassenvrede te verzekeren zich nu en dan net gedragen alsof zij zich gereed maakt voor de klassenstrijd. Als het echter zover komt, dat de omstandigheden de arbeiders géén andere keus laten dan te strijden, dan ziet de vakbeweging zich genoodzaakt óf die strijd terstond openlijk af te keuren óf zij moet trachten hem - onder haar "leiding" - zo snel mogelijk te beëindigen. Zij kan dan haar vredesfunctie slechts uitoefenen op een manier, die voor het goed uitoefenen van die vredesfunctie minder bevorderlijk is.

Met zijn vonnis heeft mr. Steeman de Industriebond NVV voor een dergelijk lot bewaard. Na zijn uitspraak kón deze bond eenvoudig niets anders doen dan zich daarbij neerleggen. Een vakorganisatie is een erkende, een officiële instelling binnen de bestaande orde. Als zodanig gelden de rechtsregels van die orde óók voor haar. Door niet te gehoorzamen aan die rechtsregels zou zij haar positie als organisatie op het spel zetten. Voor een vakbond betekent een stakingsverbod zoals mr. Steeman uitvaardigde, dat er gebukt moet worden voor de overmacht. Door voor die overmacht te bukken echter is de bond tegelijkertijd ontsnapt aan de twee

gevaarlijke klippen, waarop de vakbeweging altijd opnieuw te stranden dreigt: de arbeiders behoeften niet in het harnas te worden gejaagd door op het laatste moment hun strijdwil in te dammen, de ondernemers behoeften niet in het harnas te worden gejaagd met het opvoeren van een stakingkomedie. Onder de vlag van mr. Stheeman is de Industriebond NVV tussen de klippen doorgezeild.

Op hetzelfde moment dat mr. Stheeman vonnis wees barstte het metaalconflict in alle hevigheid los. De vakbond had de rechtbankpresident een reddingsplank kunnen toewerpen, maar niet de ondernemers. Dat er geen sprake meer kon zijn van vakbondsactie, betekende allerm minst, dat er geen sprake meer kon zijn van actie, Wat de vakbond niet kón doen, dat deden de arbeiders zélf. "Wij", zo verklaarden enkele metaalarbeiders aan een radio-verslaggever, "hebben met meneer Stheeman niets te maken". Wat zij daarmee uitspraken was feitelijk niets meer of minder dan dit, dat de rechtsregels der kapitalistische samenleving door bepaalde ontwikkelingen voor de arbeidersklasse hun geldigheid verliezen. Het betekende in de gegeven situatie, dat de metaalindustrie zich geplaatst zag tegenover een "wilde" staking. Op dát karakter van hun optreden legden de stakende arbeiders ook terstond bijzonder sterk de nadruk. "Dit is o n z e strijd", zo zeiden ze. "Niet alleen meneer Stheeman kan ons nog meer vertellen, maar ook de bond. Of er gestaakt moet worden, dat maken w ij uit en niet zij!"

Toen grote delen van de metaalindustrie eenmaal waren platgelegd gebeurde er iets merkwaardigs. Hoewel er van een "wilde" staking sprake was, van een spontane actie der arbeiders zelf, gingen autoriteiten en ondernemers niet met de stakende a r b e i d e r s praten over een mogelijke oplossing van 't conflict. Zij deden dat met de bonden! Niet aan de stakers werd gevraagd of zij zich met bepaalde compromissen konden verenigen, maar aan de bonden! Niet aan de arbeiders werd gevraagd of zij bepaalde bemiddelaars dan wel arbitrage konden accepteren, maar aan de organisaties. De bonden zeiden niet: "Heren, u kent toch het vonnis van mr. Stheeman wel? U wéét toch, dat wij met deze staking niets te doen hebben? U weet toch, dat u niet bij ons moet wezen?" Nee, de bonden bleven ondanks alles wat vooraf gegaan was tóch net doen alsof zij het recht hadden om namens de strijdende arbeiders te spreken. Ook de ondernemers en ook de drie - overigens niet geslaagde - bemiddelaars deden net alsof dat zo was

Natuurlijk bestond voor dat alles een goede reden, die allerm minst geheim is. Twaalf jaar geleden, bij de busstaking van 1960, werd zij al onthuld. Toen destijds de regering-De Quay direct met het "wilde" actiecomité van de strijdende chauffeurs wilde gaan praten werd zij door de vakbeweging op de vingers getikt met het argument, dat daarmee de positie van de bonden zou worden ondergraven, dat daarmee aan de vakbeweging een slag in 't gezicht zou worden toegediend en dat daarmee dan het behoorlijk functioneren van de vakorganisaties (in het belang van de klassenvrede en de bestaande orde) ernstig zou worden bemoeilijkt. Wat toen gold, gold ditmaal ook. Onder geen voorwaarde prestigeverlies voor de vakbeweging was het devies waardoor men zich liet leiden.

Donderdag 16 februari verklaarde Arie Groenevelt zich buiten de leden om namens het bestuur van de Industriebond NVV bereid het bindend advies van "deskundigen" te aanvaarden. Het bondsorgaan "WIK" publiceerde de letterlijke tekst van zijn bereidverklaring in 't nummer van 23 februari. Het voegde er een commentaartje aan toe, waarin het "triest" werd genoemd, dat het bondsbestuur met een dergelijk bindend advies akkoord moest gaan zonder daarover de leden te kunnen raadplegen. Voor wie zich af mocht vragen waarom dat dan zo nodig "moest" werd opgemerkt, dat "alles moest wijken voor het belangrijkste, te weten: het einde van het conflict". Aan die verklaring hebben wij weinig toe te voegen. Zij spreekt voor zichzelf en zij spreekt boekdelen omtrent het karakter van de vakbeweging.

M E D E Z E G G E N S C H A P   G E V R A A G D

B I J   D E   M E D E Z E G G E N S C H A P !

EEN WAT zonderlinge titel, zal de lezer opmerken. Inderdaad, maar een titel die nauwkeurig weergeeft, wat of er op dinsdag 8 februari aan de hand was in de grote zaal van het Utrechtse Jaarbeurscongrescentrum. Daar vergaderde die dag in de morgenuren een belangrijk deel van het Utrechtse gemeentepersoneel. Onderwerp van die beraadslagingen was een nieuwe medezeggenschapsverordening, voorbereid door een commissie van twintig personen, waarvan tien aangewezen door de vakbeweging. De vraag waar het van het begin tot het eind om draaide was deze of de leden van de op grond der nieuwe verordening in te stellen medezeggenschapscommissies gekozen konden worden door de personeelsleden dan wel aangewezen dienden te worden door de bonden.

Diverse sprekers vroegen voor het gemeentepersoneel ten aanzien van de zogenaamde medezeggenschapscommissie het directe actieve kiesrecht. Met andere woorden: zij verlangen medezeggenschap over wie er in de medezeggenschapscommissies zouden zitten. De bonden - die over medezeggenschap altijd de mond vol hebben en zelfs wel eens beweren, dat de arbeider meer interesse voor zijn tv-toestel of zijn wasmachine heeft dan voor de medezeggenschap - bleken bitter weinig geneigd die medezeggenschap te geven en wezen het passieve kiesrecht, dat wil zeggen de mogelijkheid dat ook niet-georganiseerden in die commissies zouden komen helemaal af.

In 't rapport van de voorbereidingscommissie stond te lezen, dat het actieve kiesrecht (voor georganiseerden én ongeorganiseerden) nadelig is voor de bonden. In de vergadering zei een vakbondsvertegenwoordiger: "Stel dat er een ongeorganiseerde in zo'n medezeggenschapscommissie wordt gekozen! Zo'n man is aan niemand verantwoording schuldig. De mensen echter die door de bond worden aangewezen zijn ook verantwoordelijk jegens de bond!"

Het was een redenering die een der aanwezige gemeente-personeelsleden in 't geheel niet bleek te kunnen volgen. Hij betoogde, dat een medezeggenschapscommissie er was om iets van medezeggenschap door het personeel tot stand te brengen en hij vond, dat daaruit voortvloeide, dat de leden van een medezeggenschapscommissie verantwoordelijk waren jegens het personeel en niet jegens de bond. Het is zo, of het moet zo zijn, verklaarde hij, dat zo'n man, wanneer hij het niet goed doet, door ons kan worden afgezet en door een ander vervangen. Dáár is dat actieve kiesrecht voor. Daarom moet het ook zó zijn, dat alles wat er in zo'n medezeggenschapscommissie gebeurt, openbaar moet wezen. Maar in het rapport van de commissie lees ik, dat die de openbaarheid juist afwijst.

Zo was het inderdaad. Van openbaarheid waren de bonden al evenmin gediend als van het actieve- of passieve kiesrecht. De medezeggenschap zoals de bonden die opvatten bleek buiten de openbaarheid door vertrouwenslieden van de bond gerealiseerd te moeten worden. Dat vonden diverse sprekers uit de vergadering geen medezeggenschap. Maar voor die zienswijze bleken de bonden blind. Alleen een bestuurder, die tot de "kritische vakbondsbestuurders" bleek te behoren, toonde zich kritisch genoeg om te erkennen, dat het huichelachtig was om als bond te beweren, dat je het personeel vertegenwoordigt wanneer je in werkelijkheid nog nauwelijks de helft van dat personeel achter je had. Hij sprak zich dan ook wél voor het actieve kiesrecht uit.

Een andere vakbondsman betoogde, dat het doel van de medezeggenschap stellig zonder het gevraagde actieve kiesrecht, dat wil zeggen zónder medezeggen-

schap bereikt kon worden.

Hoe noemde wijlen prof. Kleerekoper destijds (in een artikel in het orgaan van de katholieke vakbeweging) de medezeggenschap ook alweer? O ja, "een fopspaan". Van het Utrechtse gemeentepersoneel is blijkbaar niet iedereen bereid om daar op te sabbelen.

=====

D E N U Y L I S G E E N V A L K , M A A R
H E R I N G A I S W E L E E N U I L .

IN EEN ingezonden stuk in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 7 febr. j.l. constateert een zekere meneer J. Heringa uit Den Haag, dat de heer Den Uyl, de fractieleider van de PvdA in de Tweede Kamer, géén valk is. Dat zijn wij volledig met hem eens. Wij kunnen er aan toevoegen, dat wij hem daarvoor ook nimmer hebben gehouden. Na lezing van het bewuste ingezonden stukje echter houden wij de heer Heringa wél voor een uil.

De reden dat de heer Heringa in de pen geklommen is ligt in een interview, dat de oude Drees op 29 januari werd afgenomen voor de televisie. De NRC bracht op 31 januari van dat televisie-interview een verslag, de heer Den Uyl plaatste er in hetzelfde nummer van die krant wat kritische kanttekeningen bij. Het zijn de kanttekeningen van Den Uyl die de ergernis van de heer Heringa hebben gewekt. Nu zijn wij - zonder ons aan de zijde van Drees te scharen - het met die kritische aantekeningen ook allerminst eens, maar om een geheel ándere reden dan de heer Heringa. Ons bezwaar is, dat ze niet kritisch g e n o e g zijn, al hadden wij dan een kritischer instelling van de heer Den Uyl allerminst verwacht. De heer Heringa daarentegen vindt Den Uyl te kritisch en ronduit gezegd vindt hij diens opmerkingen eigenlijk ongepast.

Met name Den Uyl's opmerking aan het adres van Drees: "Het zal hem ontgaan zijn dat...." enz. beschouwt de heer Heringa tegenover iemand als "vader Willem" Drees sr. geheel misplaatst. "Als", zegt de heer Heringa, "de kijker uit de tv-uitzending iets duidelijk moet zijn geworden is het wel dat de oude Drees op zijn leeftijd nog bijzonder weinig, zo überhaupt iets is het Nederlandse en Europese politieke gebeuren ontgaat." Wij zijn van een volmaakt tegenovergestelde mening. Wij zien daarbij niet in, dat het ongepast zou zijn iets dergelijks te constateren.

Wij hebben de tv-uitzending gezien. Onze indruk was een andere dan die van de heer Heringa. Op de vraag van interviewer Elkerbout bijvoorbeeld of Drees de discussie over een "progressieve" volkspartij een logische ontwikkeling vond, antwoordde de heer Drees ontkennend. Als er aan het betoog van Drees - om hier de term te herhalen, die ook Den Uyl gebruikt heeft - iets "merkwaardigs" is, dan is het deze uitspraak. Zij is "merkwaardig" in het licht van de partij-historie en zij bevat bovendien de sleutel tot héél 't politieke standpunt van de heer Drees.

Mogen wij, om dat te verduidelijken, de heer Heringa er even aan herinneren, dat de kwestie van de "progressieve" volkspartij binnen de Nederlandse sociaal-democratie in feite al aan de orde werd gesteld in het jaar 1909? In dat jaar werd de heer A.P. Leeuwenburg betaald propagandist der S.D.A.P. in Twente. In 't tijdschrift "Beweging" pleitte hij voor blokpolitiek en ministerialisme. Het feit is door Saks geanalyseerd en daarbij door hem gekarakteriseerd als de uitkomst van

die politiek, die - naar een woord van Troelstra in de Tweede Kamer - de vrijzinnig-democraten minstens zo dicht bij de sociaaldemocraten terecht deed komen als de sociaaldemocraten bij de vrijzinnig-democraten.

Sinds dat jaar 1909 is die politiek onafgebroken voortgezet. Bijgevolg is de "progressieve volkspartij" steeds hét actuele probleem gebleven. Wat er in 1946 aan de orde was bij de geboorte van de PvdA en wat er nu opnieuw aan de orde is kan derhalve niet anders dan een logische ontwikkeling worden genoemd. Saks beschouwde de oude Vliegen als de ontwerper ervan. Wij schrijven haar minder aan de een of andere architect toe dan wel aan het wezenlijke karakter der SDAP. Wat daarvan echter ook zij, het zal de heer Heringa niet ontgaan hopen wij, hoe het in werkelijkheid met het antwoord van de oude Drees gesteld was. Zeker niet wanneer hij er het aan het "geval-Leeuwenburg" gewijde opstel van Saks op naleest.

Mogen wij de heer Heringa ook vragen, wát of hij denkt van Drees' opmerking, dat "in beginsel een samenwerking van de PvdA met DS '70 niet onmogelijk zou zijn, vooropgesteld, dat de PvdA socialistisch zou blijven"?

Vindt de heer Heringa de door blokpolitiek en ministerialisme gekenmerkte PvdA een socialistische partij? Zo ja, dan zijn hem haar burgerlijke karaktertrekken blijkbaar geheel ontgaan. Zo niet, dan zal hij het toch met ons eens moeten zijn, dat ze ontgaan zijn aan Drees sr., die het notabene over een "socialistisch b l i j v e n " van de PvdA heeft.

Als de heer Heringa de burgerlijkheid der PvdA ontgaan is, is hem dan wellicht de burgerlijkheid van DS '70 opgevallen? Zo ja, dan zal hij het toch met ons eens moeten wezen, dat zij blijkbaar wél ontgaan is aan Drees sr., die de PvdA als een "socialistische partij" ziet, maar desondanks meent, dat ze best met DS '70 kan samenwerken. Of meent de heer Heringa soms, dat ook de oude Drees het volstrekt burgerlijk karakter van DS '70 wél ziet, maar die geen beletsel acht voor een "socialistische partij" om er mee samen te werken? Als dát het geval mocht zijn, dán moet de heer Heringa ons eens uitleggen waarom de heer Drees de ontwikkeling naar een "progressieve volkspartij" voor "onlogisch" houdt.

Of is, nog een mogelijkheid, de heer Heringa soms van mening, dat de oude en naar zijn mening nog zo scherp ziende heer Drees de PvdA en DS '70 dáárom dicht bij elkaar vindt staan omdat hij ze b e i d e burgerlijk acht? Wij zouden, indien het waar was, dat oordeel onderschrijven. Maar het kán niet wáár zijn in het licht van wat Drees verder bij het tv-interview heeft opgemerkt. Welnu, mag dan de heer Den Uyl opmerken, dat aan Drees het een en ander is ontgaan? Het valt eenvoudig niet te ontkennen. Evenmin valt het te ontkennen, dat het de heer Den Uyl op zijn beurt ontgaan is, dat aan de heer Drees veel méér is ontgaan dan hij, Den Uyl, heeft geconstateerd. Om van de heer Heringa maar verder te zwijgen!

=====

VOOR WAT HOORT WAT OF:

DE BESTE BELEGGINGSMOGELIJKHEID

DAT EEN zich socialistisch noemende partij in feite een zaakwaarnemer van het kapitalisme blijkt te zijn, is op zichzelf niets nieuws. Er zijn sedert 't begin van deze eeuw voorbeelden te over van geweest. Zelden ech-

ter is het voorgekomen, dat de partij in kwestie dat zélf erkende. Nog veel zeldzamer is het, dat zo'n partij zich tot het kapitalistische bedrijfsleven wendde met de vraag de moreel verschuldigde dankbaarheid maar even in klinkende munt te willen omzetten.

De Duitse sociaaldemocratie heeft het in 1932 gepresteerd tijdens een verkiezingsactie de ondernemers er

aan te herinneren, dat het de SDP was geweest, die na het uitbreken van de Roeropstand in 1920 het kapitalistische vaderland had gered. En natuurlijk heeft de zich óók al socialistisch noemende nazi-oartij van Hitler geld uit de industrie weten te pompen. Met haar brutaal verzoek de aan het kapitaal bewezen diensten te willen honoreren staat de partij DS '70 echter in de historie van 't Nederlandse partijwezen der sociaaldemocratie alleen.

Dat DS '70 drie soorten van brieven heeft verzonden, afgestemd op de bevolkingsgroep waartoe zij zich richtte, verandert weinig aan de glasheldere situatie, dat zij tot het bedrijfsleven "voor wat hoort wat" heeft gezegd.

Aan ons, aldus DS '70, is het te danken, dat de overheid haar uitgaven in de bouw en op ander gebied heeft

ingekrompen met het gevolg, dat de werkloosheid is toegenomen en een benedenwaartse druk op de lonen is ontstaan. Aan ons hebben de ondernemers belastingverlichting te danken. Als u ons f 1000 schenkt kunt u f 500 daarvan aftrekken voor de belasting, zodat de toch al te geringe inkomsten van de staat nóg eens een aderlating ondergaan ten voordele van de bezitters. Bovendien, aldus DS '70, is dat "de beste beleggingsmogelijkheid die u sinds lang geboden is". Met andere woorden: investeert in DS '70 en uw winsten zullen stijgen.

Natuurlijk is DS '70 niet de enige partij die de ondernemersbelangen behartigt. Ze doen het allemaal. Maar dat deze partij zich inderdaad 't vuur uit de sloffen loopt voor het kapitaal is onbetwistbaar.

=====

H E T R E C H T V A N D E G E Z E T E N B U R G E R

VELE JAREN GELEDEN verklaarde de inmiddels gestorven Nederlandse rechtsgeleerde prof. dr. W.P.J. Pompe in een inaugurale rede, dat het klassieke strafrecht uitging van de vrije burger, de "citoyen" van de Franse revolutie, in één woord van de bourgeois. Dezer dagen heeft een levend jurist, werkzaam in dezelfde stad en aan dezelfde universiteit als waar Pompe werkzaam was, te kennen gegeven, dat niet alleen het klassieke strafrecht, maar al het bestaande recht als niets anders gekarakteriseerd kan worden dan als "het recht van de gezeten burger". Bewust of onbewust, dat is ons niet bekend, bevestigde hij daarmee de beroemde uitspraak van de 18e-eeuwse Franse schrijver Jean Nicolas Linguet, dat "de geest der wetten niets anders is dan de private eigendom".

Drs. E.P. de Jong, verbonden aan het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht in Utrecht, verklaarde tegenover een verslaggever van een der in die stad verschijnende dagbladen, dat ook het stakingsrecht geheel en al doortrokken was van de individualistische geest, die kenmerkend is voor de burgerlijke klasse en dat zulks evenzeer het geval was bij het beruchte arrest van de Hoge Raad in 1960 waarop kortelings de Amsterdamse rechtbankpresident mr. Stheeman zich baseerde bij zijn uitspraak in het metaalconflict, als bij de nieuwe wettelijke regeling van de werkstaking, die in ontwerp gereed ligt.

Er is, aldus deze drs. De Jong, wel gezegd, dat het onjuist is geweest, dat mr. Stheeman zijn vonnis baseerde op een inmiddels al weer twaalf jaar oude beslissing van de Hoge Raad, terwijl er omtrent de werkstaking al nieuwe rechtsnormen in voorbereiding en bekend zijn, maar óók indien het gereedliggende ontwerp inmiddels al tot wet verheven zou zijn geweest, zou naar mijn overtuiging de uit-

spraak van de Amsterdamse president niet anders hebben geluid. Wat ook de verschillen zijn tussen het komende stakingswetje en het arrest van de Hoge Raad van 1960 en de daarop gevolgde rechtspraak, beter is het komende stakingswetje zeker niet. Naar mijn overtuiging is het zelfs nog slechter, omdat het in een aantal essentiële punten vager is. In ieder geval is het zo, dat zowel de nu bestaande als de komende rechtsregeling, die zich beide baseren op de bestaande wetgeving inzake de arbeidsovereenkomst, er in feite nog altijd van uitgaan, dat een werkstaking een verbreking van de individuele arbeidsovereenkomst is. Daarbij wordt dan geheel voorbij gezien aan het m.i. onbetwistbare feit, dat een werkstaking een collectieve daad is van een groep arbeiders voor wie normen, overwegingen en omstandigheden gelden, die het individualistische recht niet kent en die geheel buiten de horizon liggen van degenen die recht spreken.

Wetten, aldus dezelfde drs. De Jong, veranderen, wanneer de maatschappij verandert. Het zijn de maatschappelijke veranderingen, die tot een verandering van de rechtsnormen dringen. Het recht moet aan de samenleving worden aangepast. Maar als aanpassing is de komende regeling van de werkstaking allesbehalve geslaagd. Wat toont ons de maatschappelijke werkelijkheid?, aldus drs. De Jong. Dat verreweg de meeste stakingen "wilde" stakingen zijn. Met die maatschappelijke werkelijkheid houdt het gereedliggende ontwerp totaal geen rekening. Over de "wilde" staking wordt in het wetsontwerp met geen woord gerept. Waaróm er "wilde" stakingen zijn ontgaat de wetgever ten enenmale. Het ontwerp kent slechts de werkgevers en de vakbonden als partijen en omtrent het handelen van zich solidair gedragende collectiviteiten heeft de wetgever gewoon geen kaas gegeten. Het stakingsrecht, onderdeel van het arbeidsrecht, is in de individualistische juridische sfeer gebleven. Wat wij zouden moeten hebben is een arbeidsrecht, dat uit die sfeer gehaald werd en waarover niet alleen juristen, maar ook bijvoorbeeld sociologen zouden moeten meespreken. Zonder dat, aldus drs. De Jong, blijven wij met de brokken zitten van een recht, dat met de werkelijkheid geen rekening houdt.

De uitspraken van drs. De Jong houden wij voor belangrijk, vanwege zijn vrijmoedige erkenning, dat de wetten op de maatschappij berusten, dat een wijziging der rechtsnormen altijd voortspuit uit de behoefte het recht aan gewijzigde maatschappelijke verhoudingen aan te passen en dat het bestaande recht de burgerlijke maatschappij als basis heeft. Natuurlijk trekt hij daar niet de conclusie uit, dat de arbeider met dat "recht" onvermijdelijk in conflict moet komen. De conflicten die zich voordoen wijt hij aan een gebrekkige wetgeving of aan een gebrekkige aanpassing en voor zover hij bij zijn kritiek daarop in 'n reeds vorig jaar verschenen boekje ook positieve voorstellen doet, gaan die alle in een richting van grotere bescherming van de samenleving tegen het stakingsverschijnsel, dan bij de bestaande wetgeving mogelijk is. Drs. De Jong schijnt, ondanks alles, de mening te huldigen, dat bij grotere rechtszekerheid minder conflictstof voorhanden is. Maar niet uit de rechtsonzekerheid spruit de conflictstof voort, maar uit de maatschappelijke tegenstellingen. Die kunnen niet door rechtsaanpassing uit de weg worden geruimd. Zolang de burgerlijke maatschappij bestaat, zal ook het beste recht een burgerlijk recht zijn.

=====

=====

HEBT U zich wel eens afgevraagd wat het uitgeven van een blad als "Daad en Gedachte" wel zou kosten? Welnu, het is geen kleinigheid. Machines, papier, inkt en portokosten vragen veel geld. Wij zijn daarbij afhankelijk van onze lezers. Denk daaraan, wanneer u uw bijdrage aan ons overmaakt.

=====

E E N V R O M E W E N S A L S
V A D E R D E R G E D A C H T E

"STAKINGEN", heeft de Amerikaanse vakbondsleider George Meany dezer dagen verklaard, "zijn achterhaald en uit de tijd. Ik zie er niet veel heil meer in." Zelfs de Nieuwe Rotterdamse Courant, die deze uitspraak citeerde, liet niet na er op te wijzen, dat Meany deze worden sprak op een moment, en in een tijd, dat het in de Verenigde Staten wemelt van de stakingen, en dat ook dáár 'n zeer groot aantal ervan "wild" is. Dat op zichzelf bewijst al de dwaasheid van wat hij gezegd heeft, waaraan dan nog moet worden toegevoegd, dat Meany het woordje "meer" best achterwege had kunnen laten. Hij heeft nooit veel heil in stakingen gezien.

Meany spreekt over de arbeiders in de trant van: "je laat ze staken". De terminologie blijft typisch voor zijn denkwijze, ondanks het feit, dat hij in elk geval ze nauwelijks staken liet en tegen hen intrigeerde wanneer ze het zélf deden.

De N.R.C. zegt: in ons land is wat Meany opmerkte eigenlijk niet van toepassing want hier te lande wordt in

principe niet van bovenaf gestaakt. In de V.S. is dat meestal wél het geval: de bonden dáár decreteren een staking.

Het verschil waar de NRC op doelt is een formeel verschil, dat praktisch geen enkele betekenis heeft. Formeel ligt hier, anders dan in Amerika, de beslissing over de vraag of er gestaakt zal worden bij de leden, terwijl in Amerika 't bestuur beslist. Maar wat maakt dat uit? Als hier de arbeiders willen staken vinden ze in verreweg de meeste gevallen de bond tegenover zich en in de V.S. is het al niet anders.

Wat de NRC precies eender als Meany of 't bestuur van de NVV Industriebond, waarbij de NRC over de situatie hier zijn licht opstak, volledig over het hoofd ziet, dat is dit, dat omtrent staken of niet, in het bedrijf beslist wordt en niet in de vakbondskantoren of elders. De vakbeweging, of ze nu op Amerikaanse- dan wel op Europese leest geschoeid is, acht in beginsel (uitzonderingen die de regel bevestigen daargelaten) stakingen inderdaad uit de tijd en dat al heel wat jaren. Dat betekent, dat arbeiders de strijd zélf moeten voeren. En dat doen ze dan ook, de vrome wens, die bij Meany de vader der gedachte is, ten spijt.

=====

O V E R H U N H O O F D E N H E E N
E N A C H T E R H U N R U G O M

DE STAKING in de Zuidduitse metaalindustrie van de deelstaat Baden-Württemberg heeft 19 dagen geduurd. Na enkele vergeefse bemiddelingspogingen - achter elkaar mislukten de bemoeienissen van twee arbiters plus een derde verzoeningspoging van bondskanselier Willy Brandt, aan wie in het bijzonder de liberale ondernemers geen resultaat gunden, omdat het als een "politiek" succes zou kunnen worden uitgelegd - bereikten vertegenwoordigers van de werkgevers en afgevaardigden van de vakbond I.G. Metall op de avond van 10 december 1971 een overeenstemming. De daaraan voorafgaande besprekingen werden gevoerd op de plaats waar het Verbond van Duitse Ondernemers zijn tijdelijk hoofdkwartier had opgeslagen: in een

appartement van het Hotel Zeppelin in Stuttgart. Dat feit alleen al werpt enig licht op de reële situatie.

Wat er uit de bus kwam was, zo schreef het bekende weekblad "Der Spiegel" op 13 december, alles bij elkaar genomen meer in het voordeel van de ondernemers dan in het voordeel van de vakbeweging. Dat is een uitspraak die er totaal geen rekening mee houdt, dat bij het afwegen van de voor- en nadelen, niet de positie van ondernemerdom en v a k b e w e g i n g tegenover elkaar dient te worden gesteld, maar die van ondernemerdom en arbeiders. Van de verlangens van de arbeiders moet worden uitgegaan als men het uiteindelijk bereikte akkoord op zijn juiste waarde wil schatten.

Die arbeiders hadden er op het I.G. Metall-congres in Wiesbaden waarover wij in ons tweede aftikel over de Duitse metaalstaking het een en ander verteld hebben met nadruk op gewezen, dat het aanbod der ondernemers tot een loonstijging van $4\frac{1}{2}\%$ in wezen belachelijk was, gezien de geconstateerde prijsstijgingen tot een totaal van ruim 7%. Vandaar dat vanuit de massa der metaalbewerkeren een loonsverhoging van 11% gevraagd werd, een eis die als redelijk beschouwd werd, omdat de prijzen nog voortdurend verder bleven stijgen. De vakbonden namen die eis aanvankelijk over. Maar al vrij kort na 't begin van de actie verklaarden zij - op een tijdstip, dat de arbeiders bij straatbetogingen nog altijd borden meedroegen, waarop die eis vermeld stond - dat zij in géén geval beneden de $7\frac{1}{2}\%$ zouden gaan. Dat nu is er tenslotte bereikt hetgeen er op neerkomt, dat er alleen maar een vermindering van het reële loon voorkomen werd. De prijsstijgingen zijn gecompenseerd. En dat is alles. Daar komt dan bij, dat het nieuwe akkoord een beduidend langere looptijd heeft dan bij collectieve contracten in de Duitse Bondsrepubliek gebruikelijk is. Luttele weken voor het begin van de staking noemde stakingsleider Willi Bleicher van de I.G. Metall alleen een looptijd van zeven maanden acceptabel. De op 10 december gesloten overeenkomst heeft een looptijd van v i j f t i e n maanden. In verloop van een dergelijk tijdsbestek zullen de prijsstijgingen ongetwijfeld tot gevolg hebben, dat de arbeiders aan het einde van de periode er op achteruit zullen blijken te zijn gegaan.

De looptijd was bij alle gevoerde onderhandelingen het knelpunt. Pas toen de I.G. Metall wat dat betreft door de knieën ging, waren de werkgevers bereid om met $7\frac{1}{2}\%$ akkoord te gaan. Gezien de loon- en prijssituatie brachten zij daarbij - anders dan de I.G. Metall het heeft voorgesteld - geen énkelt offer. Integendeel: het is een concessie die hun nog voordeel oplevert.

Bevond de I.G. Metall zich soms in een dwangpositie dat zij dit alles accepteerde? In genen deele. Nog op dezelfde avond dat in Hotel Zeppelin vergaderd werd, trokken stoeten van metaalarbeiders door Stuttgarts straten, die borden bij zich droegen, die te kennen gaven, dat zij bereid waren door te staken. Maar doorstaken zou - acties o. a. bij Blohm en Voss in Hamburg wezen er op - uitbreiding van de staking en dan desnoods spontaan over heet West-Duitsland betekend hebben. Dat nu was het juist, wat de I.G. Metall voorkomen wilde. Daarom kwam er een akkoord tot stand en wel een akkoord, waarover de arbeiders niet geraadpleegd werden. De stemming achteraf was een formaliteit en een kwestie van regiewerk. In feite voltrek zich alles over hun hoofden heen en achter hun rug om.

=====